זה היה העולם הזה שהיה

לפני 25 שנה

גיליון "העולם הזה", שראה־אור השבוע לפני 25 שנה בדיוק, הביא כתבת־שער מרכזית תחת הכותרת "בור בריה ויחסרהו". הכתבה התמקדה בסגן המפקח הבללי זינגר, ששיקר במישפט למען הגנה על הצמרת של מישטרת־ישראל. השתלבותה של ישראל בעולם השלישי הגיעה להמחשה בכתבה: מהודו ועד ברזיל, שבה דווח על הסמינר האפרו־אסיאתי שנערך בארץ — סמינר שהעיד באלף עדים על יעודה של ישראל כמדינה המצוייה בצומת של תרבויות ויבשות.

בשער הגיליון: פגין־המפקח זינגר.

„זונות מפרכסות זו את זו..." ★ ועידת חרות 1958 ★ משה דיין ולוחות־הברית

הממשלה

מתוקה הנקמה

"תלמיד חכם שאין בו דעת, נבלה טובה הימנו." כתב רבי יהודה־לייב מימון, בצטטו את התלמוד. כדי שלא תהיה טעות ביחס לכוונתו, הוסיף: "מסתובב בתל־אביב ס"ט (ספרדי־טהור) מארוקאי אחד, המתקרא רב ראשי, שכבר הגיעה שעתו לסלק אותו מן העיר." כי, שוב בהתאם לתלמוד: "מרחיקים את הנבלה מן העיר חמישים אמה."

הס"ט (מתחרו עם דת) אשר הרב מימון התכוון אליו לא היה אלא רבה הראשי הספרדי של תל־אביב, רב יעקב משה טולידאנו, יליד־טבריה, שמוצא מישפחתו ממכנס, מארוקו. תאריך המאמר: בחירות האחרונות לאסיפת הנבחרים של כנסת־ישראל, לפני הקמת מדינת ישראל.

אשכנזים למען הראשון־לציון. הדבר שהרגיז את הרב מימון, אז המנהיג מס' 1 של מיפלגת המיזרחי, היה הופעתה של רשימה דתית עצמאית לבחירות, בשם "איחוד דתי בלתי־מיפלגתי". היה זה אחד המיקרים המעטים בהם העזו עסקנים דתיים להקים רשימה בלתי־תלוייה במיפלגות הדתיות הרשמיות. כל רבני ישראל, שלמדו לדאוג לבריאותם, נמנעו מלתמוך בהם. רק אחד היה יוצא דופן: הרב טולידאנו.

טולידאנו לא שכח מעולם את העלבון הגס. אומנם התפייס רישמית עם מימון, אך מתחת לפני הדברים המשיכו השניים לשנוא איש את רעהו. שמחים לאיד ציטטו בחשאי את הפסוק התלמודי: "זונות מפרכסות זו את זו. תלמידי־חכמים – לא כל שכן."

היתה זאת יותר משינאה אישית: טולידאנו שנא מעומק ליבו את כל מיבנה המוסדות הדתיים במדינה, הנותנים שילטון וזכויות־יתר לאשכנזים, גם במקום שהרב הספרדי ותיק וקשיש יותר מחברו האשכנזי.

מאז לא החמיץ הרב הקשיש (78) כל הזדמנות לזרוע קוצים בדרך המיפלגה הדתית. בבחירות לכנסת השניה הגיש רשימה דתית נפרדת, שהשיגה רק כמה מאות קולות. עוד לפני יום הבחירות נאלץ טולידאנו עצמו להתפטר ממנה, כאשר הדתיים הרשמיים טענו שבתור דיין הוא פקיד ממשלתי, ואסור לו להיות מועמד בבחירות.

קראי יוכל להתחתן. מאז יושב הרב ומתרגז. השבוע הגיע יום ניקמתו. היא היתה מתוקה יותר מכפי שיכול היה אף לחלום מראש.

מזה שנים נחשב מישרד־הדתות לנחלתה הפיאודלית הפרטית של המיפלגה הדתית, ואיש לא חשב לערער על כך. אולם מאחר שהדתיים נטשו ברוב אדיבותם את הממשלה, צץ בחוגי מפא"י רעיון גאוני: מדוע לא לחלץ פעם אחת עמדת־כוח חשובה זו מידי האוייב?

אי־אפשר היה למסור את מישרד־הדתות ישר למפא"יניק. אולם היה הגיון רב במסירתו לאישיות דתית, שלא תתערב בניהול המעשי, תשאיר בידי סגן ממפא"י את השילטון המוחשי: מינוי רבנים, חלוקת משכורות לאנשים הנכונים, חדירה לחיי־הדת של מאות אלפי עולים חדשים דתיים, שנחשבו עד כה לנתינים של המיפלגה הדתית, על סמך ניסיונו במצריים — בניגוד לעמדת שאר הרבנים, ובהתאם להשקפתו של בן־גוריון.

● הגיש, באמצעות שלום־בכור שיטרית, תזכיר לבן־גוריון, בו הוכיח על־פי ההלכה שמותר לגייס לצה"ל בנות דתיות.

● קם בכינוס בלתי־מיפלגתי־כביכול בחיכל שלמה, שהיה מוקדש לעניין רישום ילדי־התערובות, התקיף בצורה חריפה את עמדת המיפלגה הדתית, שוסע באמצע ולא יכול היה לסיים.

פירסי תנחומים. עם מסירת תיק־הדתות לידיו, ירד המסך על סיכוייהם של הדתיים לחזור לממשלה לפני הבחירות, על אף רצונם העז. בן־גוריון לימד אותם לקח, שאותו יזכרו — כך הוא מקווה — למשך זמן רב. באותו הזמן:

שר־דתות לא מן המפד"ל

קריקטורה של קריקטוריסט העולם הזה, זקי, על מינויו של הרב יעקב טולידאנו בידי ראש־הממשלה דויד בן־גוריון למישרת שר־הדתות, בכוונה לטהר מישרד זה משליטתה של המפד"ל, ששלטה במישרד קרוב לעשר שנים ללא עוררין.

● נשארה פתוחה בעיית תיק־הסעד אשר מפא"י אינה רוצה בו, מפני שבעליו צפויים להפגנות מתמידות, ולתעמולה עויינת ומזיקה במהלך שנת־הבחירות.

מיפלגות

בלי ויכוחים

שבועיים אחרי שאלפי אזרחים התדפקו לשווא על דלתות היכל התרבות בתל־אביב, כדי לחזות בפתיחת ועידת הציונים הכלליים (כיום, המרכיב הליבראלי בליכוד), נערכה באותו הבניין עצמו ועידה של מיפלגה ימנית אחרת – תנועת החרות. אלא שהפעם לא נהרו המונים לכינוס, לא מילאו באלפיהם את המעברים, היציעים ובימת־הנשיאות. הם באו בדיוק בשעה הקבועה, תפסו את מקומותיהם המסומנים, ובניגוד לאורחי ועידת הציונים־הכלליים, שעזבו את האולם לפני שנסתיימו הנאומים, ישבו אורחי ועידת חרות במקומותיהם עד הצליל הראשון של שירת התיקווה.

סימן חיצוני זה היה אופייני למעמדן של שתי מיפלגות־הימין הישראליות. כי בעוד שהציונים הכלליים, הרואים את מעמדם בציבור בסימן־שאלה גדול, לא היו בטוחים כי יוכלו למלא את היכל התרבות, שלחו עשרת אלפים הזמנות לשלושת אלפי המקומות באולם, היו אנשי חרות בטוחים ושלווים. בהכנת קפדנית של חודשיים הכינו את הוועידה, הזמינו אליה את נציגי כל המיפלגות, להוציא את מפ"ם ומק"י, את הסגל הדיפלומטי, ערכו את ועידתם כאילו באמת הם עומדים לקבל את הנהגת המדינה לידם בעוד חודשיים־שלושה.

ועידות משעממות. סימן נוסף למצבה של תנועת החרות – שחבריה ראו בניצחונו של ז'אק סוסטל בצרפת, ביום שבו נפתחה הוועידה, אות מיוחד להצלחתם – היה אופי הדיונים בה. כי בשעה שוועידת הצ"כ שהוקדשה לבירורים מדיניים, כלכליים, דיוני־מצע ודיוני־כיסאות, שעה שבכפר־הירוק התכנסו חברי מפא"י תחת מישמר פלוגות הפועל, כדי לערוך חשבון פנימי לפני הבחירות, לא באו צירי תנועת החרות לבירורים אידיאולוגיים כל שהם. ועידתם היתה יותר הפגנה של תחילת מילחמת־הבחירות.

אנשים

● שר־החינוך־והתרבות **זלמן (זז'ה אמה') ארן**, על הרמטכ"ל לשעבר **משה דיין**: "לא כל משה שירד מסיני נושא עמו את 'לוחות־הברית'."

● כמה דקות לפני שנפתחה ועידת חרות, התכנסו חברי המרכז בחדר קטן, ומנחם בגין סקר אותם. לפתע אמר בגין: "או, מצאתי מפא"יניק אחד!" הוא הצביע אל ח"כ חירות, מרדכי אלמרט, שלא ענב עניבה. "אתה תושב שאתה בן־גוריון?" שאל בגין וביקש להביא מייד עניבות לארבעה מחברי המרכז, שבאו בחולצות פתוחות.

● הפיליטונאי **אפרים קישון**, על מישחק השחמט: "אולי בעוד שנים יוכל גם האיש הקטן לרכוש לעצמו שתי מכונות שחמט מעולות, והוא יושיב אותן בקפה זו מול זו, שישחקו להן, והוא בעצמו יוכל סוף־סוף ללכת לקולנוע."

הבעיה המסעירה ביותר שתועלה בוועידה תהיה בעיית שינוי הערכים במדיניות המוניציפלית. "לא ייתכן," טוענים כמה מחברי מרכז התנועה, "שהנבחרים המוניציפליים של התנועה יצביעו במקומות שבהם הם נימצאים באופוזיציה, נגד אותם הדברים עצמם שהם מחליטים עליהם במקומות שהם בקואליציה."

על מצב זה יכלו חברי תנועת־החרות להודות לעובדה, שיותר מכל מיפלגה אחרת, מלוכדת מיפלגתם סביב דמותו של המנהיג, מנחם בגין. בגין עצמו, בביטחון עצמי מופרז למדי, גולל בערב פתיחת הוועידה את השינויים שתכניס מיפלגתו לכשתיטול את השילטון לידיה בעוד כמה חודשים. בנוגעו בעשרות בעיות, התעלם בגין לגמרי מבעיית־הבעיות: השלום עם עמי ערב.

סיכם הד"ר יוחנן באדר, הממושקף ובעל ההומור, את הוועידה כבר בערב פתיחתה: "מבחינה זו (של חוסר ויכוחים), הוועידות שלנו הן משעממות מאוד. אבל אולי זה סימן טוב. כי בדרך־כלל מתחילים ויכוחים אידיאולוגיים כשמרגישים שמשהו אינו בסדר."

מסקין ואושרוב ב„זעקי ארץ אהובה"

שחקני הבימה אהרון מסקין ומישה אושרוב, בהצגת זעקי ארץ אהובה, המבוססת על סיפורו המהמם של הסופר אלן פטון.

נקמת המיפלגה היתה מוחצת. כאשר נתפנה מקומו של הראשון־לציון, הרב הספרדי הראשי, הציגו ידיד טולידאנו את מועמדותו. אולם המיפלגה הדתית לאומית (מפד"ל) דאגה לבחירתו של יצחק ניסים, אדם שעד אז לא היה ידוע בחוגים רחבים, ושנבחר ברוב של קולות אשכנזיים.

האיש שפשע למען צמרת המישטרה

מדוע שיקר ס.מ.מ. זינגר?

„העולם הזה" 1104

תאריך: 26.11.1958

היום: 25 שנה אחרי

● כבר יש בנמצא מכונות מישחק לשחמט (ראה: אנשים). ודווקא לחולם מלפני 25 שנה, הפיליטונאי אפרים קישון, יש מכונות כאלה. והוא אף עשה לו שם בעולם הרחב כאמן המישחק במכונות־המישחק. הוא משחק במכונות השחמט שלו בשוויץ ובישראל.